

Shchetinina L.V., Rudakova S.G., Lytvynets Y.O.
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

LEGAL REGULATION OF EMPLOYMENT RELATIONS: «FOR» AND «AGAINST»

Summary

The article focuses on analysis of the advantages and disadvantages of the labour legislation in Ukraine and their impact on social and labour relations of the employment. Particular attention is paid to the Law of Ukraine «Population employment» and other legal documents in employment there are investigated. The basic contradiction in the policy of employment and labor laws is defined. Inequality in rights and opportunities of social partners, which is planned to consolidate the new Labour Code is highlighted. Resolving of the contradictions in labor legislation on age limits category of «young worker» are proposed.

Keywords: labour law, employee, employer, social protection, employment.

УДК 336.71

РОЗВИТОК БАНКІВСЬКИХ ЕЛЕКТРОННИХ ПЛАТІЖНИХ ЗАСОБІВ В УКРАЇНІ

Ягольницький О.А., Саранчук С.В.

Харківський національний університет будівництва та архітектури

У статті розглянуто сучасний стан ринку платіжних засобів в Україні. Досліджено перспективи розвитку платіжних засобів, запропоновані заходи щодо фінансової безпеки власників платіжних засобів. Авторами побудовано модель вибору клієнтом банку для користування платіжним засобом.

Ключові слова: банківська платіжна картка, банкомат, термінал, банк, імпринтер.

Постановка проблеми. На теперішній час найбільш перспективний напрям діяльності пов'язують з впровадженням та розвитком нових банківських послуг та продуктів, зокрема з розвитком банківських платіжних карток. Спостерігається гостра конкуренція банків за нові сегменти ринку карткового бізнесу. Зацікавленість клієнтів у надійному і зручному засобі розрахунку стимулює діяльність банків у наданні різноманітних якісних послуг і продуктів. Тому досліджувана тема є актуальною і має важливе теоретичне і практичне значення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питанню щодо банківських операцій за допомогою платіжних карток присвячено багато праць таких вчених економістів: В. Божко [1], О. Брегеда [2], Н. Внукова [3], Н. Ільницька [4], К. Кіреєва [5], І. Курдельчук [6], Г. Макаркина [7], В. Харченко [8] та ін. Але не дивлячись на це, дослідженню стану існування ринку платіжних карток в Україні в науковій літературі останніх років приділялося недостатньо уваги.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Відсутні науково обґрунтовані підходи до порівняльної оцінки пропозицій українських банків, щодо обслуговування платіжних засобів.

Мета статті. Метою роботи є аналіз ринку платіжних засобів та розробка підходів до оцінки пропозицій банків щодо обслуговування.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до Закону України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» [9] платіжна картка – електронний платіжний засіб у вигляді емітованої в установленому законодавством порядку пластмасової чи іншого виду картки, що використовується

для ініціювання коштів з рахунка платника або з відповідного рахунка банку з метою оплати вартості товарів і послуг.

Платіжна картка – електронний платіжний засіб, що має вигляд картки та здійснює безготівкові платежі. Їх використовують для перерахунку певної суми коштів з банківського рахунку платника за отриманий ним товар чи послугу, для перерахунку грошей на інші рахунки. З використанням банківських карток їх власники можуть отримати готівку майже в будь-якому куточку світу, де є банкомати а також здійснюють безготівкові розрахунки за товари та послуги.

На банківському ринку спостерігається стійке зростання обсягів безготівкових платежів із використанням карток і знятих із карткових рахунків готівкових коштів, збільшувалася кількість активних (діючих) карток і термінального обладнання. Станом на 01.07.2015 р. в Україні налічувалось 109 банків, які є учасниками внутрішньодержавних платіжних систем, а також міжнародних систем [10].

Основний приріст карток відбувається завдяки зарплатним проектам. Оскільки міжнародні картки потребують негайних і доволі значних інвестицій, банкам економічно вигідніше втілювати зарплатні проекти з використанням локальних карток, призначених для видачі готівки співробітникам підприємств та організацій через банкомати й оплату покупок у місцевих закладах та організаціях через банкомати.

Згідно рис. 1 кількість платіжних карток емітованих українськими банками припадає на 2014 рік – 35662 тис. шт., протягом 2014 та 2015 років спостерігається суттєвий спад ви-

пуску платіжних карток. Намічається тенденція до збільшення випуску платіжних карток з чипом. Протягом 2013-2015 рр. показник зріс до 2370 тис. шт.

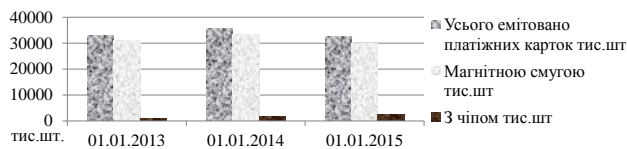

Рис. 1. Випуск платіжних карток

Джерело: [10]

Таблиця 1

Види емітовані українськими банками за видами носіїв інформації

Дата	Розподіл платіжних карток за видами носіїв інформації тис. шт.				
	з магнітною смугою	з магнітною смугою та чипом	з чипом		у мережі Інтернет
			всього	з них безконтактних	
01.01.2013	33106	1014	741	н.д.	113
01.01.2014	35622	1536	623	17	185
01.01.2015	32619	2370	416	0	248

Джерело: [10]

З табл. 1. видно, що найбільше випускається карток з магнітною смугою. Протягом 2013-2015 рр. відбулося зменшення карток з магнітною смугою на 487 тис. шт.. Майже в 30 разів менше емітується карток з чипами, та ще менше – з магнітною смугою та чипами. Протягом останніх двох років кількість карток з магнітною смугою та чипом майже в два рази перевищують картки з самим чипом, з яких станом на 01.01.2014 році 17 тис. шт. становлять безконтактні картки [10]. Найбільш розповсюджені набувають картки у мережі інтернет, які дозволяють своїм власникам здійснювати розрахунки через інтернет. В 2013 р. кількість емітованих карток у мережі інтернет становило 113 тис. шт., порівняно в 2015 р. показник становив 248 тис. шт.. Платіжні картки можуть бути з платіжною схемою з дебетовою та з кредитною функцією.

Рис. 2. Розподіл кількості дебетних і кредитних карток у 2013-2015 рр.

Джерело: [10]

Кількість платіжних карток з дебетовою функцією значно перевищує кількість платіжних карток з кредитною функцією. Найбільший показник перших спостерігався у 2014 році – 26828 тис. шт.

З наведеної табл. 2 спостерігається значна кількість особистих карт порівняно з корпоративними (за типами держателів), протягом останніх років

спостерігається стабільна ситуація в обох типах, платіжні картки за типами фінансових операцій, значною мірою переважають картки з функцією платежів та видачею готівки та показують відносно стабільну динаміку протягом останніх років. Існує тенденція до зменшення кількості платіжних карток з функцією видачі готівки та збільшення з функцією платежів без видачі готівки.

Таблиця 2

Обсяг платіжних карток за типами держателів та фінансовими операціями 2013–2015 рр.

Обсяги платіжних карток (тис. шт.) станом на:	За типами держателів		За типами фінансових операцій			з них з функцією електронних грошей
	корпоративні	особисті	з функцією видачі готівки	з функцією платежів та видачі готівки	з функцією платежів без видачі готівки	
01.01.2013	390	35232	178	35683	110	3
01.01.2014	356	32686	153	35263	181	5
01.01.2015	341	32277	141	32654	236	16

Джерело: [10]

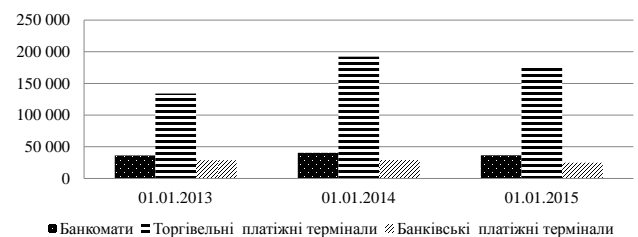

Рис. 3. Динаміка кількості терміналів у 2013-2015 рр.

Джерело: [10]

З рис. 3 спостерігається тенденція до зменшення кількості торгівельних терміналів і становила в 2015 р. – 178875 шт. порівняно з 2014 р. 192331 шт. відбулося зменшення на 13456 шт. що характеризує недовіру споживачів до здійснення розрахунків за допомогою терміналів.

Ринок платіжних карток в Україні розвивається дуже швидко і має стабільний зростаючий характер. Банки в умовах світової фінансової кризи почали швидкими темпами сприяти розвитку карткового обслуговування клієнтів. Позитивною є незначна тенденція щодо емісії банками карток з чипом, кількість яких у загальній кількості платіжних карток порівняно із платіжними картками за іншими видами носіїв інформації збільшилась на 0,5%.

З табл. 3. видно, що сума безготівкових операцій збільшується – від 1163 млн. грн. у 2002 р. до 255 194 млн. грн. у 2014 р.. Таким чином, на кінець 2014 року видача готівки становить 74,95%, тоді як на безготівкові платежі припадає лише 25,04% від загальної суми обороту. Значно вищим є показник використання платіжних карток лише для отримання готівкових коштів, у 2014 році – лише 879 млн. операцій від загальної кількості 1573 млн. операцій були безготівковими [10].

Найбільша кількість платіжних карток в обігу належить ПАТ КБ «ПРИВАТБАНК» – 30 237 739 одиниць та АТ «ОЩАДБАНК» – 11 337 278 одиниць. На банківському ринку при-

сутня висока конкуренція. Так проаналізовано перші п'ять банків, які займають 76% ринку [10]:

1) ПАТ КБ «ПРИВАТБАНК» – станом на 01.07.2015 року цей банк посідає перше місце по загальній кількості карток в обігу та кількості активованих карток. Платіжні картки в обігу становлять 46,24%, а на інші відповідно 53% від загальних сум. Цьому банку належить майже 183 тис. платіжних терміналів, а також він має досить розвинену мережу філіалів по всій Україні та надає всі можливі банківські операції.

2) АТ «ОЩАДБАНК» – станом на 01.07.2015 року цей банк посідає друге місце по загальній сумі карток в обігу. 17,3% від загальної суми припадає на картки, що знаходяться в обігу та 12,56% на активні картки.

3) АТ «Райффайзен Банк Аваль – банк посідає третє місце. 7,02% від загальної становить частка активних та 6,42% – емітовані картки обігу. Також він має понад 2 тис. банкоматів та 17 тис. терміналів. Порівняно з попереднім банком він має суттєві переваги для завоювання більшої частини банківського ринку.

4) ПАТ «ПУМБ» – 3,15% – частка емітованих карток в обігу, 2,25% – активних емітованих карток.

5) АТ «УКРСИББАНК» – 3,07% частка карток в обігу та 3,43% – частка активних карток.

Таблиця 3

Сума та кількість операцій з використанням платіжних карток за період 2013-2014 рр.

Дані за:	Сума операцій (млн. грн.)			Кількість операцій (млн. грн.)		
	Безготівкові платежі	Отримання готівки	Усього	Безготівкові платежі	Отримання готівки	Усього
2003 рік	1 356	26 744	28 100	7	115	122
2004 рік	3 418	60 341	63 759	12	226	238
2005 рік	3 196	96 542	99 738	18	306	324
2006 рік	5 049	147 597	152 646	31	428	459
2007 рік	8 118	217 003	225 121	45	487	532
2008 рік	16 980	355 438	372 418	67	567	634
2009 рік	18 375	334 791	353 166	77	513	590
2010 рік	29 463	421 189	450 652	121	571	692
2011 рік	46 346	529 633	575 979	214	661	875
2012 рік	91 561	649 859	741 480	348	725	1 073
2013 рік	159 138	756 889	916 027	584	755	1 339
2014 рік	255 194	763 841	1019 035	879	693	1 573

Джерело: [10]

Решта 104 банки розділяють між собою близько 24% емітованих карток. За наявності відповідних стимулів та переваг кількість безготівкових операцій в майбутньому зможе перевищити кількість готівкових операцій. Робота платіжних систем в Україні засвідчує, що картки в основному використовуються для отримання готівки, зарплат, стипендій, соціальних виплат, пенсій, тому надзвичайно важливою є державна підтримка впровадження карткового обслуговування у всіх сферах можливого використання.

Перехід банківської системи на більш інтенсивне використання пластикових карток у проведенні всіх видів платежів – пріоритетний напрям.

Метод аналізу ієрархій використовується в усьому світі для прийняття рішень у різноманітних ситуаціях: від керування на міждержавному рівні до рішення галузевих і приватних проблем у бізнесі [11]. Для проведення аналізу якості вибору клієнтом банку для користування платіжним засобом та вибору найкращого для клієнта, відібрано чотири головні банки, що надають свої послуги на фінансовому ринку країни. Головними факторами, що впливають на користування платіжним засобом є обслуговування, доступність, вартість та рейтинг.

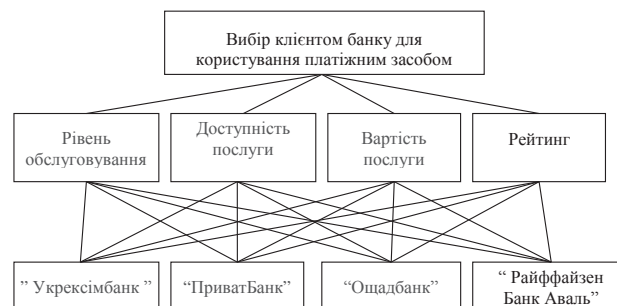

Рис. 4. Ієрархічна модель вибору банку

Джерело: побудовано авторами

Як видно з рис. 4, третій (нижній) рівень моделі складають банки (об'єкти), другий складають критерії – параметри надання послуг користування платіжним засобом та рейтинг банку, верхній рівень визначає рівень обслуговування клієнтів з урахуванням усіх характеристик.

Таблиця 4

Переваги банків

Банк	Переваги
ПриватБанк	0,3065
Укрексімбанк	0,2777
Ощадбанк	0,2448
Райффайзен Банк Аваль	0,1708

Джерело: розраховано авторами

Таким чином, отримані результати (табл. 4) свідчать про те, що «ПриватБанк» має, в цілому, найбільш сприятливі умови з надання карткового обслуговування (0,31) за рахунок розгалуженої системи відділень на території України, друге, третє та четверте місця посіли банки «Укрексімбанк» (0,25), «Ощадбанк» (0,24) та «Райффайзен Банк Аваль» (0,17).

Висновки. Розроблена модель яка дозволяє оцінити банківські пропозиції щодо обслуговування платіжних засобів яка враховує об'єкт та суб'єкт фактора: рівень обслуговування, доступність, вартість та рейтинг. За допомогою моделі проведено оцінку-рейтинг існуючих пропозицій серед банків. Саме цими факторами визначається конкурентна позиція банку на ринку. На основі запропонованого графічного зображення представленого по оцінці пріоритетного банку для користування платіжним засобами було отримано результати «ПриватБанк «має найбільш сприятливі умови з надання карткового обслуговування (0,31) за рахунок розгалуженої системи відділень на території України, друге, третє та четверте місця посіли банки «Укрексімбанк» (0,25), «Ощадбанк» (0,24) та «Райффайзен Банк Аваль» (0,17).

Список літератури:

1. Божко В. П. Моделювання прибутковості банків при впровадженні карткових проектів за допомогою методу планування експериментів / В. П. Божко, О. А. Барабаш, Д. А. Мальцев, Л. М. Копейченко // Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. – 2001. – № 530. – С. 279-285.
2. Брегеда О. А. Картковий ринок в Україні, його проблеми та тенденції розвитку. – Режим доступу до докум.: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Foa/2008_12/12_02.pdf
3. Внукова Н. М., Кострюкова Т. В. Управління розвитком платіжних інструментів у банку. – Режим доступу до докум.: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Fkd/2009_1/R1/8.pdf
4. Їльницька Н. Аналіз світового ринку електронних грошей / Н. Їльницька // Вісник НБУ. – 2010. – № 5. – С. 31-36.
5. Кіреєва К. Необхідність створення Єдиного національного платіжного простору в Україні / К. Кіреєва // Вісник НБУ. – 2010. – № 9. – С. 21-25.
6. Курдельчук І. А. Ризики у сфері банківського карткового бізнесу / І. А. Курдельчук // Економічний простір. – 2009. – № 23/1. – С.292-298.
7. Макаркина Г. В., Івченко О. Ю. Моделювання попиту на послуги ринку платіжних карткових інструментів комерційного банку України. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/pprbsu/texts/2009_26/26.1.08.pdf
8. Харченко В. Підсумки діяльності банків України на ринку платіжних карток у 2008 році / В. Харченко // Вісник НБУ. – 2009. – № 4. – С. 44-51.
9. Про платіжні системи та переказ коштів в Україні [Електронний ресурс]: Закон України від 05.04.2001 р. № 2346-III. – Режим доступу: www.rada.gov.ua
10. Офіційний сайт Національного банку України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://bank.gov.ua/>
11. Кочетков В. М. Основи аналізу банківської діяльності [Текст] / В. М. Кочетков. – К.: ТОВ «Кондор», 2007. – 281 с.

Ягольницький А.А., Саранчук С.В.

Харьковский национальный университет строительства и архитектуры

РАЗВИТИЕ БАНКОВСКИХ ЭЛЕКТРОННЫХ ПЛАТЕЖНЫХ СРЕДСТВ В УКРАИНЕ**Аннотация**

В статье рассмотрено современное состояние рынка платежных средств в Украине. Исследованы перспективы развития платежных средств, предложены мероприятия по финансовой безопасности владельцев платежных средств. Авторами построена модель выбора клиентом банка для пользования платежным средством.

Ключевые слова: банковская платежная карточка, банкомат, терминал, банк, импринтер.

Yagolnitskiy O.A., Saranchuk S.V.

Kharkiv National University of Building and Architecture

DEVELOPMENT BANK OF ELECTRONIC PAYMENT IN UKRAINE**Summary**

In the article reviews the current state of the market means of payment in Ukraine. Prospects of development of means of payment, the proposed measures on the financial security of the owners of means of payment. The author of the model of the customer's choice of bank for the use of tender.

Keywords: bank payment cards, ATM, terminal, bank, imprinter.